Region Podkarpacie NSZZ „Solidarność”

Hasło wydrukowane w **Tom I**

"Region Podkarpacie NSZZ „Solidarność”". Pierwsze krótkotrwałe akcje protestacyjne na terenie woj. krośnieńskiego miały miejsce 15-16 VII 1980 w Sanockiej Fabryce Autobusów Autosan. 15-18 VIII 1980 Autosan zastrajkował ponownie; od 23 VIII 1980 strajkowały Krośnieńskie Huty Szkła; 26-30 VIII 1980 PKS Oddziały w Krośnie, Sanoku, Jaśle, Ustrzykach Dolnych, Fabryka Amortyzatorów Polmo, WSK PZL Krosno i Zakłady Urządzeń Naftowych Naftomet w Krośnie; strajkujący zgłaszali postulaty ekonomiczne, solidaryzowali się z robotnikami Wybrzeża; KS powstały m.in. w: WSK PZL, FA Polmo, Naftomecie, Zakładach Przemysłu Lniarskiego Krosnolen, Fabryce Obuwia Sportowego Fabos, PKS.

29 VIII 1980 powołano w FA Polmo (po pierwszej nieudanej próbie na terenie WSK PZL) pełniący funkcję MKS Zespół Organizacyjny Niezależnych i Samorządnych Związków Zawodowych Województwa Krośnieńskiego z przewodniczącym Józefem Bekiem; 30 VIII 1980 z inicjatywy Brunona Mańki (skierowanego przez MKS w Stoczni Gdańskiej im. Lenina do organizowania nowych związków zawodowych) 14 przedstawicieli strajkujących zakładów woj. krośnieńskiego wzięło udział w podpisaniu Porozumień Sierpniowych. 2 IX 1980 Zespół Organizacyjny NiSZZ Województwa Krośnieńskiego przekształcił się w Komitet Organizacyjny NiSZZ z J. Bekiem na czele; do 18 X 1980 negocjowano z wojewodą krośnieńskim przydział lokalu, który wkrótce otrzymano przy ul. Tysiąclecia.

25 IX 1980 Komitet Organizacyjny NiSZZ przekształcił się w Podkarpacki Regionalny Komitet Założycielski „S” z przewodniczącym Zygmuntem Zawojskim; we IX 1980 powstały Komitety Założycielskie w Sanoku i Jaśle; w

Podkarpackim RKZ utworzono 4 komisje problemowe; od 20 XI 1980 wydawano pismo Regionu „Solidarność Podkarpacką".

W I 1981 „S" w woj. krośnieńskim liczyła 110 tys. członków z 200 zakładów; w skład powstającego Regionu weszły, obok Krosna, MKZ w Jaśle, Sanoku, Lesku, Brzozowie; MKZ w Ustrzykach Dln. do Regionu Podkarpacie przyłączył się w czasie strajku ustrzycko-rzeszowskiego; w V 1981 do Regionu Małopolska przeszły struktury „S" w Jaśle. Wiosną 1981 w dyskusji nt. struktur „S" działacze krośnieńscy pocz. opowiadali się za koncepcją makroregionów opartych na 17 woj., późn. razem z przemyską „S" za Regionem jako podstawową strukturą organizacyjną.

2 i 19 VI 1981 obradowało I WZD Regionu Podkarpacie; w 1. turze delegaci opowiedzieli się za niezależnym Regionem z siedzibą w Krośnie, w 2. turze wybrano władze ZR: przewodniczącym został Z. Zawojski; wybrano 7 delegatów na I KZD, do KK weszli: Z. Zawojski i Piotr Rychter; utworzono m.in. Komisję Kontroli Społecznej, czuwającą nad poprawą zaopatrzenia; w związku z sabotowaniem pracy KKS ZR wystąpił z wnioskiem o odwołanie wojewody krośnieńskiego Tadeusza Kruka. ZR organizował obchody 3 Maja, Powstania Warszawskiego, Święta Niepodległości, 9 VIII 1981 wiec antyreżimowy w Krośnie; 28 X 1981 Region wziął udział w ogólnopolskim strajku ostrzegawczym.

We IX 1981 w Regionie Podkarpacie do „S" należało 76 tys. pracowników (bez Delegatury w Jaśle, już wówczas w strukturach Regionu Małopolska).

12/13 XII 1981 w woj. krośnieńskim internowano 42 osoby (w tym 4 z „S" RI), do końca XII 1981 kolejne 9, do końca 1982 jeszcze 33; wszystkich umieszczano w Ośr. Odosobnienia w Uhercach, Załężu k. Rzeszowa, Gołdapi i Nisku. 14-15 XII 1981 akcje protestacyjne o różnym natężeniu podjęło kilka tys. pracowników, najbardziej dramatyczny przebieg miał strajk w FA Polmo w Krośnie, gdzie zwolniono z pracy ponad 200 osób. W pierwszych miesiącach stanu wojennego w Krośnie Stanisław Majerski i Zbigniew Gładysz zorganizowali sieć kolportażu wydawnictw niezależnych sprzed 13 XII 1981

i ulotek; w Sanoku Marian Witalis i Marian Pilch uruchomili redakcję i drukarnię „Biuletynu Solidarności Podkarpackiej", pierwszego pisma podziemnego w woj. krośnieńskim, do aresztowania M. Witalisa i jego współpracowników w XI 1982 (zwolnieni 31 XII 1982) ukazało się 18 nr.

W XI 1982, w czasie peregrynacji kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w Krośnie, odbyło się spotkanie działaczy „S" (m.in.: Jan Cypcarz, Czesław Grzelczyk, Stanisław Guzik, Kazimierz Jarząb, Leszek Karcz, Józef Kinel, Andrzej Kozioł, Józef Szul, Jan Zajdel); powołano RKK Regionu Podkarpacie; do najaktywniejszych działaczy należeli: Józef Baran, Kazimierz Bryś, C. Grzelczyk, S. Guzik, A. Kozioł, Henryk Kuliga, Lesław Olesiński, Bolesław Stasz, J. Szul, o. Józef Śleboda, Ryszard Wojnarowski; zapleczem działalności RKK był klasztor oo. Kapucynów w Krośnie, gwardianem został o. Bogusław Piechuta, działacz opozycyjny z Nowej Soli, wspomagany przez o. J. Ślebodę, d. współpracownika WZZ w Bytomiu i KSS KOR; zorganizowano siatkę łączników, kolportaż i druk „Solidarności Podkarpackiej"; nawiązano współpracę z przedstawicielami innych Regionów; zamierzano działać na rzecz zniesienia stanu wojennego, uwolnienia internowanych i skazanych, reaktywowania „S", „S" RI, „S" Indywidualnego Rzemiosła, realizować cele wyznaczone przez I KZD; program pracy zakładał akcje informacyjno-wydawnicze, sporządzanie ewidencji osób represjonowanych, powołanie klubów dyskusyjnych „S", wreszcie wznowienie działalności KZ i MKK.

Po uwolnieniu z internowania przewodniczącego Z. Zawojskiego, wiceprzewodniczącego Zygmunta Błaża i Jerzego Jakubowskiego na przełomie 1982/1983 powstała RKW, druga struktura podziemna w Krośnie zorganizowana przy współpracy z kościołem Wniebowzięcia NMP w Haczowie z ks. Kazimierzem Kaczorem; organizatorami byli m.in.: Jan Bałuka, Z. Błaż, Bogdan Gładysz, J. Jakubowski, J. Kinel, Zbigniew Leśniak, Sławomira Leśniak, S. Majerski, Adam Oberc, Z. Zawojski; RKW, która stworzyła własną sieć kolportażu i kontaktów z Regionami, zorganizowała poligrafię, wydawała ulotki, pismo podziemne o takiej samej nazwie jak wydawane przez RKK: „Solidarność Podkarpacką" (tak więc w 1983 i w 1. poł. 1984 istniały w woj. krośnieńskim 2 pisma

podziemne o tym samym tytule); na łamach pisma RKW nawoływała do obchodów rocznic i świąt patriotycznych, działań na rzecz zwolnienia uwięzionych, obrony symboli religijnych, bojkotu wyborów do Sejmu PRL i rad narodowych.

W III 1984 aresztowano grupę wydającą „Solidarnością Podkarpacką" RKK: J. Barana, C. Grzelczyka, S. Guzika, Andrzeja Kopacza, Andrzeja i Marię Koziołów, H. Kuliga, Aleksandera Migo, J. Szula; wyszli na mocy amnestii, jednak osłabiło to RKK. W VI 1984 aresztowano J. Jakubowskiego z RKW, także wyszedł na mocy amnestii. Kilkunastu czołowych działaczy zdecydowało się na emigrację, m.in. Z. Zawojski i E. Chytła.

W 1984 RKW w Krośnie zorganizowała przy kościele farnym Świętej Trójcy Aptekę Leków Zagranicznych (z darów francuskiego Association de Soutien Solidarité); w celu koordynowania działalności Apteki utworzono Komisję Charytatywną (późn. zarejestrowaną przy Episkopacie Polski), w jej ramach prowadzono nie tylko dystrybucję leków, ale także biblioteczkę wydawnictw podziemnych, sprowadzano materiały poligraficzne, nagrania oraz pieniądze (za które m.in. zakupiono sprzęt audio i wideo do pokazów filmowych); szczególne zasłużyli się S. Leśniak i J. Jakubowski, który przeszedł do RKK.

10 XI 1984 podpisano porozumienie o współpracy RKW Regionu Podkarpacie z Regionalnym Komitetem „S" Małopolska (m.in. w związku z Jasłem) dot. wymiany informacji i koordynacji działań; współpraca z Regionem Rzeszów dotyczyła gł. wymiany podziemnych wydawnictw; obie grupy utrzymywały kontakty z Regionem Mazowsze, Regionem Pomorze Zachodnie; w 1988 H. Kuliga z RKK nawiązał kontakt z rzeszowską Solidarnością Walczącą.

W XII 1986 powstało Duszpasterstwo Ludzi Pracy przy klasztorze oo. Kapucynów w Krośnie (nieoficjalnie działało od przybycia do klasztoru o. Bogusława Piechuty w 1982): organizowano m.in. wystawy, prelekcje działaczy Regionu; w parafii Wniebowzięcia NMP w Haczowie działało Duszpasterstwo RI: m.in. organizowano wykłady znanych działaczy opozycji i intelektualistów (m.in. bp. Ignacego

Tokarczuka, prof. Leszka Kołakowskiego). Na terenie Regionu działały Bractwa Trzeźwości, często będące kamuflażem dla kontaktów ze środowiskami opozycyjnymi w innych Regionach.

W 2. połowie l. 80. jednym z najważniejszych przejawów działalności opozycji było organizowanie uroczystości i manifestacji patriotycznych, na które władza odpowiadała zatrzymaniami, rozmowami ostrzegawczymi, karami administracyjnymi; 3 V 1986 kolegium ds. wykroczeń nałożyło wysokie grzywny na organizatorów i najaktywniejszych uczestników manifestacji w Sanoku, w której wzięło udział ponad 2 tys. osób; sanockich opozycjonistów wspomagał ks. Adam Sudoł, regularnie wzywany na rozmowy ostrzegawcze i szykanowany.

31 III 1987 utworzono w Krośnie Komisję ds. Interwencji i Praworządności z Wiesławem Tomasikiem na czele; Komisja udzielała pomocy prawnej, ewidencjonowała przypadki łamania praworządności, wpłacała grzywny, 1987-1988 udzieliła pomocy kilkudziesięciu osobom, także m.in. złożyła do prokuratury zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przez dyr. Zakładu Płyt Wiórowych w Jaśle, który dyskryminował pracowników nienależących do prorządowych związków zawodowych (sprawa trafiła na łamy „Financial Times", mówiło o niej radio BBC). Wiosną 1988 działacze „S" w Regionie wspólnie z księżmi miejscowych parafii przeprowadzili zbiórkę pieniędzy na rzecz strajkującej załogi Huty im. Lenina w Nowej Hucie; przekazano 400 tys. zł (średnie wynagrodzenie za pracę wynosiło ok. 20 tys. zł).

31 VIII 1988 na wieść o spotkaniu gen. Czesława Kiszczaka z Lechem Wałęsą działacze RKK skupieni wokół krośnieńskiego Duszpasterstwa Ludzi Pracy wydali odezwę, w której ujawniali się jako RKW; w odpowiedzi Z. Błaż na łamach wrześniowego nr. „Solidarności Podkarpackiej" ujawnił się jako przewodniczący RKW; był to początek wychodzenia „S" Regionu Podkarpacie z podziemia.

30 IX 1988 jako pierwszy ogłosił swoją działalność Komitet Organizacyjny „S" w Sanockiej Fabryce Autobusów Autosan; 24 X 1988 powołano Komitet Założycielski „S" Pracowników

Krośnieńskich Fabryk Mebli; w odpowiedzi na apel RKW powstawały w zakładach kolejne organizacje: w I 1989 w Zakładach Tworzyw Sztucznych Gamrat w Jaśle, Instytucie Górnictwa Naftowego i Gazu oraz FA Polmo w Krośnie; w II 1989 do jawnej działalności przeszły struktury Związku w Zakładach Przemysłu Skórzanego Asko w Rymanowie, w ZPL Krosnolen i Zakładzie Transportu Energetyki w Krośnie. 11 IV 1989 powstał TZR „S" Podkarpacie z Z. Błażem na czele; na tym samym spotkaniu powołano Wojewódzki KO, który wyłonił kandydatów opozycji do Sejmu i Senatu i przeprowadził kampanię wyborczą; 4 VI 1989 z listy KO „S" do Sejmu weszli: Paweł Chrupek i Jerzy Osiatyński, do Senatu: Gustaw Holoubek i Andrzej Szczypiorski.

Środowisko RKK rozpadło się: kilka osób weszło w skład TZR, kilka związało się z Solidarnością Walczącą, inni zaprzestali działalności. 28 I i 3 II 1990 odbyło się II WZD Regionu Podkarpacie, na przewodniczącego ZR wybrano Ryszarda Domańskiego. Region w II 1990 liczył ok. 20 tys. członków.

Bogusław Kleszczyński

Krosno, Region Podkarpacie

Poprzedni Strona
Następny Strona

Zgłoś błąd